

szkoła podstawowa **7-8**

OPRACOWANIA lektur uzupełniających

BOLESŁAW PRUS

PLACÓWKA

Streszczenia lektur
uzupełniających

Charakterystyki
i problematyka

Odpowiedzi na
pytania z testów
i sprawdzianów

pewniak
na teście

GRĘG
WYDAWNICTWO

BOLESŁAW PRUS

Biografia

Bolesław Prus (właśc. Aleksander Głowacki) urodził się **20 VIII 1847 r.** w Hrubieszowie, zmarł **19 V 1912 r.** w Warszawie. Wcześnie utracił rodziców i znalazł się pod opieką brata Leona. Brał udział w powstaniu styczniowym, został ranny i znalazł się w szpitalu, następnie w więzieniu w Lublinie. Po zwolnieniu ukończył gimnazjum w Lublinie, a potem studiował na wydziale matematyczno-fizycznym Szkoły Głównej w Warszawie. Na życie zarabiał korepetycjami, pracował też jako robotnik. Studia przerwał, a następnie podjął na nowo w Instytucie Rolniczo-Leśnym w Puławach. W połowie lat 80. związał się z naturalistami, czego owocem była *Placówka*. W 1895 r. odbywał podróże zagraniczne. Pod koniec życia prowadził działalność społeczną i filantropijną. W 1905 r., jako członek Komitetu Obywatelskiego, pomagał strajkującym robotnikom. Przez całe życie cierpiął na agorafobię (lęk przestrzeni). Był przeciwnikiem emancypacji kobiet, negatywnie oceniał powstanie styczniowe. Prus debiutował krótkimi formami w „Kurierze Niedzielnym” i „Kurierze Świątecznym”. Od 1874 r. pisał stałe felietony w „Niwie”, a od 1875 r. cykl „Kronik” w „Kurierze Warszawskim”. Do najważniejszych utworów Prusa należą: *Anielka i inne opowiadania* (1880), *Placówka* (1880), *Lalka* (1890), *Emancypantki* (1894), *Faraon* (1897). Zmarł w trakcie pracy nad powieścią pt. *Przemiany*. Został pochowany na Powązkach, na grobie wyryto napis: „Serce serc”.

” PLACÓWKA

Wyjaśnienie tytułu utworu

Placówka to tytuł, który należy rozumieć symbolicznie. „Placówka” to, zgodnie ze słownikiem języka polskiego, **miejsce, które jest przed kimś bronione lub w którym ktoś broni przed napastnikami**. Taką placówką jest dla Józefa Ślimaka jego **ziemia, której za wszelką cenę nie chce sprzedać** Niemcom, nawet gdy na głowę spadają mu kolejne nieszczyścia i życiowe tragedie.

Czas i miejsce akcji

Akcja powieści rozgrywa się **w zaborze rosyjskim**. Pisarz nie określił jednak dokładnie miejsca akcji. **Nieznana jest nazwa miejscowości**. Przez wieś przepływa rzeka Białka, ale rzek o takiej nazwie było w Polsce kilkanaście. Nie ma też w powieści mowy o dużym mieście, które pozwoliłoby dookreślić, gdzie mogła ona leżeć.

Również czas akcji nie jest dokładnie określony. Przypada **w przybliżeniu na lata 1880–1881**. Ważny jest czas wyznaczony przez następstwo pór roku, wyznaczających rytm życia na wsi.

Bohaterowie utworu

Józef Ślimak – chłopek, właściciel gospodarstwa (ma 10 morgów, czyli około 5–6 hektarów ziemi). Ma żonę Jagnę, dwóch synów – Jędrka i Staśka, zatrudnia służącą i parobka.

Dziedzic Władysław – stara się postępować życzliwie wobec chłopów, pozwala im zarobić dodatkowe pieniądze, wynajmując ich do różnych prac, uczciwie im płaci. W rzeczywistości jednak nimi gardzi i uważa za głupców.

Jagna Ślimakowa – żona Ślimaka, obrotna, sprytna i zapobiegliwa, komenderuje mężem. Zapada na ciężką chorobę i umiera. Przed śmiercią zaklina Ślimaka, by nie sprzedawał ziemi.

Jędrzek Ślimak – starszy syn Ślimaka, ma 13 lat, jest zadziorny, przekorny i ambitny, uczy się czytać i pisać, chce poprawić swój los. Sprzeczca się często z ojcem, bo kwestionuje obowiązującą hierarchię społeczną, nie rozumie, dlaczego panowie stoją ponad chłopami.

Stasiek Ślimak – młodszy syn Ślimaka, ma 8 lat, delikatny, chorowity (prawdopodobnie chory na serce), bardzo wrażliwy, ma filozoficzną, subtelną naturę i bogatą wyobraźnię. Kocha piękno i muzykę. Ginie tragicznie, topiąc się w dole z wodą.

Magda – sierota, krewna sottyśa, służąca u Ślimaków.

Zośka – jest chora psychicznie. Przez sześć lat pracowała u Ślimaków jako pomoc. Tutaj się po wsiach, szukając pracy. Kilka razy trafia do więzienia, m.in. za próby podłożenia ognia. Podrzuca swoją córkę Ślimakom. Po śmierci dziecka podpala ich gospodarstwo. Ostatecznie umiera w więzieniu.

Maciek Owczarz – parobek u Ślimaków, pracowity i uczciwy; kaleka. Opiekuje się córeczką Zośki. Zamarza razem z nią w lesie, gdy Ślimak wypędza go i każe szukać złodziei koni.

Grochowski – sottyś, stryj Magdy.

Grzyb – jeden z najbogatszych gospodarzy na wsi, żeni Ślimaka ze swoją siostrą Gawędziną.

Jasiek – syn Grzyba, okazuje się być złodziejem koni.

Hamer – Niemiec, chce kupić ziemię Ślimaka, szkodzi mu jak tylko może, żeby zmusić go do sprzedaży. Ma dwóch synów, Fryderyka i Wilhelma, dla którego chce kupić ziemię Ślimaka i postawić na niej wiatrak.

Hirszgold – bogaty niemiecki kupiec, kupuje majątek od dziedzica i sprowadza kolonistów.

Josel – Żyd, właściciel karczmy, sprytny, przebiegły.

Jojna Niedoperz – biedny Żyd, bezinteresownie ratuje Ślimaka, sam znajduje schronienie u proboszcza.

Plan wydarzeń

1. Życie na gospodarstwie Józefa Ślimaka.
2. Kupno krowy od sottyśa przez Ślimaka.
3. Wydzierżawienie przez Ślimaka łąki od dziedzica, odmowa kupna łąki w okazyjnej cenie z powodu niemożności zapytania żony.
4. Budowa kolei w okolicy i bogacenie się Ślimaka na handlu z inżynierami.
5. Zostawienie przez Zośkę córki u Ślimaków.
6. Zainteresowanie Niemców ziemią Ślimaka.
7. Sprzedaż ziemi przez dziedzica i sprowadzenie niemieckich kolonistów przez Hirszgolda.
8. Dalsze bogacenie się Ślimaka na handlu z Niemcami i konflikt ze wsią.
9. Powódź i utonięcie Staśka.
10. Pogarszanie się sytuacji Ślimaka, sprzedaż krowy i oddalenie służącej Magdy.
11. Bijatyka Jędrka z kolonistą i pozew do sądu.
12. Kradzież koni Ślimaka i wypędzenie przez niego parobka Maćka Owczarza razem z dzieckiem Zośki.
13. Zamarznięcie Maćka i dziewczynki w lesie.
14. Ciężka choroba Jagny Ślimakowej.
15. Powrót Zośki i spalenie w zemście chaty Ślimaka.
16. Śmierć Jagny i jej ostatnia wola – niesprzedawanie ziemi Niemcom.
17. Pomoc proboszcza i chłopów ze wsi dla Ślimaka, pogodzenie się ze społecznością.
18. Ślub z siostrą Grzyba i rozpoczęcie nowego życia.

Krótkie streszczenie

Józef Ślimak jest właścicielem dziesięciomorgowego gospodarstwa. To człowiek rozsądny, ale zupełnie niezdolny do podejmowania własnych decyzji, we wszystkim słucha żony Jagny. Pamięta czasy pańszczyzny i uważa, że hierarchia na świecie jest niezmienna, dalej służalczo szanuje dziedzica i ludzi wyżej postawionych, uważa też, że wszyscy chcą go oszukać. Gdy w okolicy pojawiają się niemieccy koloniści, sprowadzeni przez kupca Hirszgolda na odkupione od dziedzica tereny, jeden z nich – Hamer – chce odkupić od niego ziemię, ale Ślimak się nie zgadza. W okolicy buduje się też kolej, Ślimak bogaci się na handlu z inżynierami, ale potem znowu biednieje, a wieś odwraca się od niego. Spotyka go seria nieszczęść – młodszy syn Stasiak tonie w dole z wodą, starszy Jędrzek trafia do aresztu za bójkę z niemieckim kolonistą, żona umiera na ciężką chorobę, ktoś kradnie konie, a wygnany w ich poszukiwaniu parobek Maciek zamarza w lesie wraz z podrzuconym Ślimakom dzieckiem, którym się opiekuje, szalona Zośka – matka dziewczynki – w zemście podpala Ślimakowi dom. Zostaje mu tylko ziemia. Wtedy z pomocą proboszcza i ludzi ze wsi udaje mu się stanąć na nogi, zawiera zgodę z bogatym chłopem Grzybem, z którym do tej pory pozostawał w konflikcie, i żeni się z jego siostrą. Tym samym jego gospodarstwo jeszcze się powiększa.

STRESZCZENIE

Rozdział pierwszy (streszczenie rozdziału)

Józef Ślimak ma dziesięciomorgowe gospodarstwo, żonę Jagnę i dwóch synów – Jędrka i Staśka. Na gospodarstwie zatrudnia też służącą Magdę i kulawego, ale pracowitego parobka Maćka Owczarza. Wszyscy żyją spokojnie, w kieracie codziennej rutyny i pracy.

Rozdział drugi (streszczenie rozdziału)

Ślimak narzeka na swoją ciężką pracę, trudny los i niewdzięczną ziemię, której uprawa to ciągła męczarnia. Rozmyśla nad tym, że ma niewiele pieniędzy, a musi utrzymać rodzinę, Magdę i Maćka.

Do dworu przyjeżdża postępowy szwagier dziedzica. Jędrzek śmieje się z niego i nie chce się mu ukłonić, ale młodzieńcowi to nie przeszkadza.

Jagna namawia męża do kupna krowy od sołtysa Grochowskiego i wydzierżawienia łąki od dziedzica. Ślimak jest przerażony, że w jego życiu miałyby nastąpić taka zmiana, mimo że sam wcześniej niejednokrotnie mówił, że przydałaby się w gospodarstwie trzecia krowa.

Niemcy wypytują Ślimaka o jego grunt.

Rozdział trzeci (streszczenie rozdziału)

W czasie kolacji Ślimak targuje się z Grochowskim o cenę krowy. Wieczór kończy się wspólną pijatyką i dobiciem targu.

Rozdział czwarty (streszczenie rozdziału)

Ślimak udaje się do dziedzica, aby wydzierżawić od niego łąkę. Synowie idą z nim, Stasiak po drodze rozmawia z ojcem o tym, czy przyroda czuje i myśli, a Jędrzek kwestionuje panujący porządek społeczny i nierówność między ludźmi.

Państwo naśmiewają się z głupoty chłopów, a Ślimak cały czas podejrzewa, że knują coś przeciwko niemu. Dziedzic chce udowodnić szwagrowi, że Ślimak jest tak głupi, że bez żony nic nie zrobi, i proponuje mu sprzedaż łąki w bardzo okazyjnej cenie, pod warunkiem, że podejmie decyzję na miejscu. Ślimak się nie zgadza, pewien, że

chciano go oszukać. Dziedzic wydzierżawia mu łąkę. Jagna chwali Ślimaka, że nie kupił łąki, ale on jest niespokojny i z tych nerwów chce zbić Jędrka, jednak żona odciąga go podstępem od chłopca.

Rozdział piąty (streszczenie rozdziału)

W czasie żniw inżynierowie odwiedzają Ślimaków i opowiadają o planach budowy kolei. Zostają bardzo gościnnie przyjęci, ale chłopci nie rozumieją, że kolej przyniesie im korzyści. Ślimakowie zarabiają jednak dużo pieniędzy na handlu żywnością z inżynierami. Cała wieś komentuje to w nieprzyjemny sposób. Maciek Owczarz przepija pieniądze, które Ślimak dał mu na nowe buty.

Nocą zjawia się szalona Zośka i zostawia swoją dwuletnią córkę w domu Ślimaków, opiekuje się nią Owczarz.

Rozdział szósty (streszczenie rozdziału)

Zimą we wsi szerzą się pogłoski o planach sprzedaży majątku przez dziedzica. W karczmie Josela Ślimak kłóci się z Grzybem i Łukasiakiem, których podejrzewa, że chcą sami odkupić ziemię od dziedzica. Gromada ma za złe Ślimakowi bogacenie się na handlu i odwraca się od niego.

Sobieska przynosi Ślimakowi wieści o targu dziedzica z Grzybem i Łukasiakiem. Ślimak postanawia kupić łąkę od dziedzica.

Maciek Owczarz troskliwie opiekuje się dziewczynką i zabiera ją wszędzie ze sobą; pewnego zimowego dnia, wracając z końmi z lasu, utyka na oblodzonym wzgórzu, kiedy nadjeżdża kulig gości weselnych jadących do dworu. Szlachcice pomagają mu przedostać się przez wzgórze i jadą dalej.

Hamer pyta Ślimaka o plany sprzedaży majątku przez dziedzica, a Hirszgold wywołuje dziedzica z balu i odkupuje go od niego. Niemcy chcą kupić ziemię od Ślimaka, ale ten stanowczo odmawia.

Rozdział siódmy (streszczenie rozdziału)

Dziedzic wraz z żoną wyjeżdżają do Warszawy. Hirszgold zajmuje dwór i sprowadza niemieckich kolonistów. Ślimak gości niemieckiego nauczyciela i jego córkę. Koloniści osiedlają się, a Hamer znów próbuje namówić Ślimaka do sprzedaży ziemi. Jędrzek chodzi do kolonistów zwabiony ich śpiewami i zainteresowany córką nauczyciela. U kolonistów pojawia się złodziej, wachmistrz prowadzi śledztwo. Orzechowski i Grzyb chcą kupić grunt.

Rozdział ósmy (streszczenie rozdziału)

Ślimak dalej bogaci się, handlując z Niemcami, co społeczność ma mu za złe. Niemcy najmują się do pracy przy kolei i moście, a Hamer utrudnia Ślimakowi znalezienie pracy przy budowie torów kolejowych, chcąc zrobić mu na złość za odmowę sprzedaży ziemi.

Niemcy budują tamę na wypadek wezbrania rzeki, Ślimak uważa, że mądrze robią i sam też powinien ogrodzić górę, ale nie chce mu się zabrać do pracy. W lipcu burza przerywa groblę, woda zabiera część góry Ślimaka, a Stasiak, który zastuchał się w chóralny śpiew Niemców i wpadł do dotu z wodą, topi się. W chacie Ślimaków panuje rozpacz, której nie zmniejsza przypuszczenie nauczyciela, że chłopiec był chory na serce, ponieważ bardzo szybko się męczył i zdarzało mu się zemdleć z wysiłku.

Odbywa się pogrzeb chłopca. Ślimak odrzuca od siebie myśli, że gdyby ogroził górę, tak jak chciał, to Stasiek by żył, i zwała winę na niemieckie śpiewy i na wyroki Boże.

Rozdział dziewiąty (streszczenie rozdziału)

Rusza kolej. Nasilają się kradzieże w okolicy. Bakalarz uczy Jędrka czytać, chłopak coraz częściej przesiaduje u kolonistów. Ślimak popada w biedę i sprzedaje krowę, potem kłóci się z Hamerem, który znów proponuje mu kupno ziemi. Jagna oddała też Magdę. Bójka Hermana z Jędrkiem sprowadza na chłopaka oskarżenie kolonistów i pozew do sądu. Nieznany gość truje psa Ślimaka, daje w prezencie Owczarzowi tajemniczy specyfik, który odurza Maćka, a sam kradnie konie gospodarza. Ślimak wypędza Maćka z dzieckiem Zośki i każe mu nie wracać bez koni, a parobek tropi złodziei we współpracy z sołtysem. Ostatecznie zamarza w lesie razem z dziewczynką. W tym samym czasie Zośka wraca do wsi i spotyka po drodze wóz wiozący zamarzniętych – tak dowiaduje się o śmierci córeczki.

Rozdział dziesiąty (streszczenie rozdziału)

Jagna zapada na ciężką chorobę. Ślimak dowiaduje się o śmierci Owczarza i dziecka, dręczą go wyrzuty sumienia, ale odrzuca je od siebie i próbuje sobie tłumaczyć, że nie kazał Maćkowi iść nocą do lasu. Sołtys zabiera Jędrka do sądu na rozprawę.

Zośka odwiedza Ślimaka i w nocy w akcie zemsty podpala jego dom. Niemcy obiecują Ślimakowi pomoc w zamian za sprzedaż ziemi, ale umierająca Jagna przekonuje męża, aby się nie zgadzał. Razem wracają do ocalałej z pożaru stajni i tam Jagna umiera. Zrozpaczonego Ślimaka znajduje biedny Żyd Jojna, poi krowy i idzie po pomoc najpierw do sołtysa, potem do księdza.

Proboszcz, którego trapi wewnętrzny niepokój spowodowany uczuciem do pewnej poznanej niedawno kobiety, przezwycięża chęć spotkania się z nią i zamiast na zabawę do szlachty jedzie do Ślimaka.

Rozdział jedenasty (streszczenie rozdziału)

Proboszcz przyjeżdża do Ślimaka i obiecuje mu znalezienie wsparcia u polskich gospodarzy. Grzyb godzi się ze Ślimakiem, przywozi mu żywność i pomoc zebraną od całej wsi, proponuje ślub ze swoją siostrą i ziemię. W zamian za to Ślimak ma spłacić syna Grzyba, Jaśka, który okazuje się złodziejem koni.

Ślimak żeni się z siostrą Grzyba, dzięki temu powiększa gospodarstwo o piętnaście morgów i jego życie wraca do normy. Spodziewa się dziecka z drugą żoną, ale czasem wymyka się z domu i wspomina Jagnę, Staśka, Maćka, córeczkę Zośki, nawet otrutego psa i sprzedaną krowę.

Charakterystyka głównego bohatera – Józef Ślimak

Ślimak to chłop, właściciel dziesięciomorgowego gospodarstwa. Jego dzieciństwo i młodość przypadły na lata pańszczyzny i ukształtowały jego światopogląd. Ślimak **uważa, że podziały społeczne są ustanowione przez Boga** i nienaruszalne. Zachowuje się wobec panów uniżenie i z szacunkiem, co drażni postępowego szwagra dziedzica. Odejście dziedzica jest dla niego klęską, to zawalenie się znanego porządku świata.

Ślimak **zna się na wielu rzeczach, miewa użyteczne pomysły**, ale nie potrafi wcielić ich w życie, nie umie też podejmować samodzielnie decyzji. **We wszystkim radzi się żony**. Kiedy dziedzic dla żartu proponuje mu tanią sprzedaż łąki, wiedząc, że Ślimak sam nie będzie

umiał się zdecydować, chłop wycofuje się. Ślimak **pozbawiony jest inicjatywy** i zdany na decyzje innych. Jego **bezwolność** uniemożliwi mu zwycięstwo w konkurencji z Niemcami.

Bohater pracuje na roli zgodnie z dawnymi nawykami, **nie rozumie nowoczesnych zasad gospodarowania** i odrzuca je. Jego sposób gospodarowania **prowadzi do wyjąłwienia ziemi**. Ciężko i mozolnie pracuje, ale dochody osiągnane w ten sposób są coraz niższe mimo starań. Ślimak jest **przywiązany do ziemi**, nie wyobraża sobie, aby mógł ją sprzedać Niemcom. Wzbogaca się na handlu z inżynierami i Niemcami. To sprawia, że gromada odwraca się od niego. Kolejne nieszczęścia prowadzą go ku zgubie. Traci wszystko, ale jego ziemia i on sam zostaną uratowani. Tragedię uderzającą w bohatera cała wiejska społeczność potraktowała jako sprawiedliwą karę.

Ślimak jest człowiekiem **życzliwym, serdecznym**. Dbą o to, by zwolniona Magda znalazła lepszą pracę. Wypędza Owczarza po kradzieży, ale odczuwa silne wyrzuty sumienia, dowiadując się o jego śmierci. Nieszczęścia spadające na niego wywołują w nim przerażenie i zatajanie, dopiero pomoc proboszcza i chłopów pozwala mu się podnieść. Ślimak nie potępia jednak jednoznacznie Niemców, dostrzega w ich narodzie pozytywne cechy.

Problematyka

Obraz chłopów w powieści

W 1864 r. przeprowadzone zostało uwłaszczenie, na mocy którego chłopci uzyskali ziemię. Jednocześnie za rezygnację z serwitutów, czyli prawa do korzystania z pastwisk i lasów należących do ziemian, otrzymali po trzy morgi ziemi. W większości **obce im są hasła rozwoju, edukacji**, unowocześniania wsi. **Żyją według dawnego porządku** i nie umieją wykorzystać nowej sytuacji. W stosunku do panów zachowują **nabytą przez lata pańszczyzny stużalczość**. Nie potrafią też zjednoczyć się, przedkładają interesy jednostek nad dobro społeczne. Wszelkie sprawy publiczne załatwiają na własną rękę. Są silnie zhierarchizowani w zależności od ich ważności i bogactwa.

Większość chłopów to **ciężko pracujący biedacy**. Gospodarka, jaką prowadzą, wyniszcza ziemię. Dodatkowy zarobek dają czasem prace dorywcze. **Przemian społeczno-gospodarczych nie rozumieją** i odbierają jako zagrożenie. Ich rozważania i dyskusje ujawniają ciemnotę, wynikającą przede wszystkim z **braku dostępu do edukacji**. We wsi nie ma szkoły. Przeważająca większość chłopów to analfabeci. Tylko Jędrzek uczy się czytać i pisać.

Obraz szlachty w powieści

Głównymi przedstawicielami szlachty w powieści są dziedzic i jego żona. Tę warstwę społeczną reprezentują także przybyli na zabawę goście. Ludzie ci **nie interesują się sprawami państwa i narodu**. Dziedzic bez wahania sprzedaje Hirszgoldowi majątek w przerwie pomiędzy jednym tańcem a drugim. Szlachta utraciła kontakt ze społeczeństwem, przestała pełnić rolę moralnego odnowiciela narodu.

Kolonizacja niemiecka

Zjawisko kolonizacji niemieckiej było typowe dla czasów popowstaniowych, prasa zazwyczaj pisała o nim w tonie alarmującym. Prus stara się opisać je w sposób obiektywny. Koloniści w *Placówce* nie stanowią zagrożenia i nie niosą ze sobą idei germanizacji. Mówią po polsku, część z nich uznaje się w zasadzie za Polaków. Większość z nich przybyła na tereny polskie, zmuszona ciężkimi warunkami życia panującymi w ich kraju. Stanowią zamkniętą, odrębną grupę, która nie asymiluje się w środowisku wiejskim. Ślimak początkowo podziwia ich pracowitość, ale z czasem stają się dla niego symbolem zagrożenia. Obwinia ich za wszystkie nieszczęścia, które spadają na jego rodzinę.

Gatunek i budowa utworu

Placówka to **powieść obyczajowa**, prezentująca życie na polskiej wsi. Napisana jest prozą, składa się z jedenastu ponumerowanych rozdziałów. Występuje **wszechwiedzący, obiektywny narrator**, który się nie ujawnia.

Na jej kształt miały wpływ dwa panujące ówczesnie kierunki w literaturze:

- ◆ **realizm:** Prus ukazał rzeczywiste problemy społeczne II połowie XIX w., takie jak niemiecka kolonizacja, walka chłopów o utrzymanie w posiadaniu polskiej ziemi i złe warunki życia chłopstwa; bohaterowie są typowi i reprezentatywni dla swojego środowiska, ale postępują się zindywidualizowanym językiem,
- ◆ **naturalizm:** autor ukazuje, jak na jednostkę wpływa środowisko, czas, pory roku i dziedziczność; ujęty został problem wyższości potrzeb fizjologicznych: czynnikiem determinującym działania postaci jest strach przed głodem; ukazane są problemy polskiej wsi: zjawiska takie jak alkoholizm (wyrobnica Sobieska), zaburzenia psychiczne (Zośka), brak dostępu do opieki zdrowotnej (Stasiek), brak edukacji.

